

Apie knygą „**Žemė prašo nepamiršti vardų. Mūsų mirusių kaimų knyga**“

„*Mūsų mirusių kaimų knyga* – tai sovietmečiu, o ir po jo iš valstybinių apskaitinių duomenų išbrauktų gyvenamųjų vietovių sąvadas - *sunaikintų, sunykusių Lietuvos kaimų* sąrašas. Jame vardai kaimų ir viensėdžių, kurių bendruomenės, kaip ir visas kraštas XX amžiaus pradžioje, sulaukusios šalies nepriklausomybės kūrė modernią Lietuvą, tačiau sovietinės okupacijos laikotarpiu (1940 –1990 m.) buvo suardytos, o vardai – panaikinti; pirmasis masinis išbraukimas įvykdytas 1968 m. spalio 23 d. Per du melioracijos dešimtmečius iš valstybinių duomenų buvo išbraukta virš 4 tūkst. kaimų ir viensėdžių bendruomenių vardų; dar 2 tūkst. be gyventojų likusių vietovių vardų išbraukti nespėta. Nepriklausomybės metais, per 2011 - 2018 metus šalies vietovių vardų taip panaikinta daugiau negu atstatyta, santykiu 3:1.

Knygos pirmoje dalyje pateikiami sovietmečio dvasią geriau pajauti leidžiantys dokumentų liudijimai – Lietuvos centriniame valstybės archyve saugomi LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui atsiųsti rajonų, apylinkių Darbo žmonių deputatų tarybų Vykdomųjų Komitetų sprendimai, atsakymai. Antroje dalyje pateikiamos negausios vienkiemių naikinimą skaudžiai išgyvenusių žmonių atsiminimų ištraukos. Šie amžininkų liudijimai iliustruoti dokumentinėmis dviejų fotomenininkų - kėdainiško Stasio Padalevičiaus ir ukmergiško Algimanto Maskoliūno nuotraukomis, kuriose užfiksuotas vienkiemių griovimas ir jį išgyvenanti vyresnioji karta. Trečiame skyriuje pateikiamas sovietmečiu sunaikintų, sunykusių ir iš valstybinių apskaitinių duomenų išbrauktų kaimų ir viensėdžių sąvadas, parengtas pagal LTSR AT ir Vyriausybės žiniose skelbtus įsakus. Sąrašai pateikiami rajonais ir apylinkėmis, buvusiomis išbraukimo metu. Nepriklausomybės metais iš gyvenamųjų vietovių sąrašų išbrauktų kaimų, viensėdžių sąrašai, parengti pagal Lietuvos respublikos Vyriausybės nutarimus, pateikiami po išbrauktųjų sovietmečiu, prie kiekvieno rajono pagal seniūnijas. Duomenys iš savivaldybėmis tapusių rajonų dalių pateikiami prie buvusių rajonų. Po 1990 metų vardų atstatymą skelbiantys nutarimai pateikiami prie kiekvieno sovietmečiu išbrauktojo, t.y. abu įsakus greta.

Rajonų sąrašų skirtukams panaudotos skirtingų laikotarpių žemės ūkio artelių, kolūkių, tarybinių ūkių vidaus žemėtvarkos projektų iškarpos, iš kurių matyti buvusios sėjomainos ir įvykdyti kraštovaizdžio pertvarkymai. Iliustracijoms parinktos teritorijos su panaikintomis gyvenamosiomis vietovėmis.

Gyvenamųjų vietovių vardai liudija mūsų valstybės teritorijos tankų apgyvenimą XX a. pirmoje pusėje ir mūsų tautos buvusią gausą. Pagal tuos vardus kiekvienas atrandame, atsekame savo tėvų, senelių, sentėvių kilties vietas - jungties taškus, kuriais esame susieti su šituo kraštu. Tai, išties, - lobynas, visos tautos intelektualinė nuosavybė, nes juose užrašyta krašto kultūrinė praeitis.

Pagarbiai **Filomena Kavoliutė**